HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ורבנן. דלא ילפי מוקדשים שתתקדש מתחילתה ולא אינטריך היא למעוטי סופה דרשי ליה הכי שנת החמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת היובל שנת חמשים לסוף יובל שעבר ואחת למנין יובל הבא ואי אתה מונה שנת חמשים עולה לכאן ולכאן מדאמרינן בפרק קמא שנת החמשים עולה לכאן ולכאן מדאמר יהודה דתנא דעז"ז (דף ט: ושם) בשמעתא דתנא דבי אליהו גבי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נשקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי וכל הסוגיא כדבריו ועוד דשתם מתניתין דהכא אוקמא כרבי ישמעאל דפליג ארבנן דפליגי על רבי יהודה ועוד דלר' ישמעאל מקדשין חדשים ואנן קי"ל בכוליה הש"ס שמקדשין חדשים ור' יוסי נמוקו עמו קאי כרבי ישמעאל בפ"ק [דקדושין] (דף מ:) דאית ליה דיובל בתחילתו משמט ובערכין בסוף [המקדיש שדהו] (דף כח:) מוכח דמאן דאית ליה מתחילתו משמט סבר לה כרבי ישמעאל דאמר מר"ה חיילא יובל [אבל לא נראה דהא אומר התלמוד הכא ובפ' [1] (אין נערכין) (ערכין דף יב ושם) לאפוקי מדרבי יהודה] ומיהו אין ראיה גמורה מהא דקאמר הכא ובערכין לאפוקי מדרבי יהודה דאשכחן בפרק המגרש (גיטין דף פח:) אתקין רבא בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרבא גופיה פסק כוותיה בשם נוחלין (ב"ב דף קלו.) וכן בפ"ק דכתובות (דף י.) לאפוקי דרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא וקיימא לן כ"מ שאנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והיא משנה בפרק בתרא דכתובות (דף קי:)[6]: **שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע.** תימה הא אינטריך למאן דאמר בריש מועד קטן (דף ג.)

[6] דמורם בשביעית לא לקי דקאמר מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתביהו רחמנא למימר דאהני תולדות מחייב אאחרייתא לא מחייב אלמא אפי' תולדות דכתיבי אבות דידהו לא מחייב אלא אהנך דכתיבי בהדיא וא"כ צריך לכתוב חריש לאסורינן דאסורא דיוקא מקליר ומדקצירה לתוספת חריש נמי לתוספת[6]: **וקציר של שביעית.** פי' הריב"ש בקליר ספיחים שהביאו שלש בשביעית דאי בשביעית אלא מזרע נפקא ואכתי קשיא דהאי נמי מהן לא מזרע נפקא לן בפרק מקום שנהגו (פסחים ד' נא: ושם) לפי' ר"ת דאסר ספיחים אפילו קודם ביעור כדין מזרע ביד ואף באכילה תרי קראי בספיחים למה לי ולפירוש רש"י דהתם ניחא וי"ל דספיחים לא אזלינן בתר הבאת שלש וכי אסרינן ספיחים מהן לא מזרע היינו דנלקטין בשביעית קמ"ל בחרים ובקליר ואי מהכא לא הייתי אוסר לאכילה אלא לסחורה קמ"ל הן לא מזרע: **וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.** דוקא כי אורחיה אסור לקצור אבל ע"י שינוי מותר אפילו בשביעית כדאיתא בת"כ דדרשי ואת עבדי מזרע לא תבצור כדרך בוצרין מכאן אמרו אתנה של שביעית אין קוצין אותה [7] במוקצה אבל קוצה אותה בחרכה וה"נ תנן בפ"ח דשביעית (משנה ו) והא דתניא בתורת כהנים מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר מופקר נמי כדרך בצירה אסור וע"י שינוי שלא כדרך בצירה מופקר שרי ומשומר אפילו שלא כדרך בצירה נמי אסור ושומרי ספיחים בשביעית דפרק הבית והעליה (ב"מ דף קיח.) שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן משום עומר ושתי הלחם ח"כ אסור כיון דמשומר ואמאי לא אמרינן מן המומר לישראל י"ל דלא היה שמירה ממש דלא היו צריכים לשומרה מבני אדם דמאיליהן היו פורשין כשהיו יודעין שהן לצורך עומר ולא היו שומרין אותן אלא מבהמה וחיה ועוף: **ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על הקודש מנא ליה.** תימה לר"ת הא אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף ד.) [8] הלכתא לרבי ישמעאל קראי לר"ע דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני וכיון דהלכתא למשה ממילא זקנה אסורה ומיהו ר"ת דהכא מיבעי ליה בתוספת של אחר שביעית מנא ליה ובחנם דחק דכיון דשביעית גופה מהלכה לא ילפינן מינה שבת ויוה"כ וי"ט דאין[9] מהלכה והשתא לר' ישמעאל אינטריך קרא משום שבת וי"ט ואינטריך הלכתא למשרי ילדה והא דלא משני הכי במו"ק[8] לר"ע דאינטריך קרא ללמד על שבת וי"ט ויוה"כ משום דמהלכה לא ילפי' דא"כ לא הוי ליה למכתב קראי גבי שביעית כיון דלשביעית גופיה לא צריך אלא ללמד על אחריני: **כל** מקום שנאמר שבות. ואתא לרבות שביעית: **ורבי עקיבא האי ועניתם מאי עביד ליה.** דר"ע הוא יליף כולהו משביעית שבת וי"ט ויוה"כ דכולהו מודו דתוספת יוה"כ דאורייתא כדאמרינן בפרק שואל (שבת דף קמח:) ובפרק המביא (בילה דף ג.) וק"ק דבפ' מקום שנהגו (פסחים דף נד: ושם) בעי למימר דהא דיוה"כ ספקו אסור בדין השמשות שלו חיירי ואמאי הא אפילו ודאי יוה"כ סמוך לחשיכה אסור בכניסתו או ודאי לילה סמוך ליום ביציאתו משום תוספת וכמו כן קשיא בפרק בתרא דמו"ק (דף ג:) ליתא ליה תוספת כלל דקאמר התם נמנו על שני פרקים הללו והתירוה כלומר פסח ועצרת ומפרש בירושלמי בריש מסכת שביעית בשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה אף כל ערב [9] (שבת) אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה וטעם זה נמי איתא בריש מו"ק (ד' ד.) יליף שבת שבתון משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותר כו' אלא דלא קאי במסקנא הכי אלא דגמירי הלכתא בזמן שבהמ"ק קיים דומיא דיסוד המים ולפי אותה מסקנא יתכן לפרש הלכתא כר"ע וקראי לבזמן שאין ב"ה קיים ומיהו לרבי דאמר שביעית בזמן הזה דרבנן לא אפשר: כאילו

ורבנן [1] שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת לאפוקי מדר' יהודה [6] דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן קא משמע לן דלא ודמוסיפין מחול על קדש מנלן דתניא[3] [1] בחריש ובקציר תשבות ר"ע אומר אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר [2] שדך לא תזרע וגו' אלא [3] חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית [4] וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר [5] מה חריש רשות אף קציר רשות [7] יצא קציר העומר שהוא מצוה ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על קדש מנ"ל נפקא ליה מדתניא [7] [3] ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה תלמוד לומר בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד [8] מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על קדש אין לי אלא בכניסתו [9] ביציאתו מנין ת"ל מערב עד ערב אין לי אלא יוה"כ שבתות מנין ת"ל תשבתו ימים טובים מנין ת"ל שבתכם הא כיצד [9] כל מקום שיש בו שבות מוסיפין מחול על קדש ור"ע האי ועניתם את נפשותיכם בתשעה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדפתי [9] דתני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך [1] כל האוכל ושותה בתשעי מעלה עליו הכתוב כאילו

ואי אתה מונה שנת החמשים אחת. דלא וי"ו גרס דאין שנת חמשים לאשונה לשביעית הבאה:

ולאפוקי מדר"י. אומר ר"י אם"ה הלכה כרבי יהודה דאמר שנת החמשים עולה לכאן ולכאן מדאמרינן בפרק קמא דעז"ז (דף ט: ושם) בשמעתא דתנא דבי אליהו גבי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נשקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי וכל הסוגיא כדבריו ועוד דשתם מתניתין דהכא אוקמא כרבי ישמעאל דפליג ארבנן דפליגי על רבי יהודה ועוד דלר' ישמעאל מקדשין חדשים ואנן קי"ל בכוליה הש"ס שמקדשין חדשים ור' יוסי נמוקו עמו קאי כרבי ישמעאל בפ"ק [דקדושין] (דף מ:) דאית ליה דיובל בתחילתו משמט ובערכין בסוף [המקדיש שדהו] (דף כח:) מוכח דמאן דאית ליה מתחילתו משמט סבר לה כרבי ישמעאל דאמר מר"ה חיילא יובל [אבל לא נראה דהא אומר התלמוד הכא ובפ' [1] (אין נערכין) (ערכין דף יב ושם) לאפוקי מדרבי יהודה] ומיהו אין ראיה גמורה מהא דקאמר הכא ובערכין לאפוקי מדרבי יהודה דאשכחן בפרק המגרש (גיטין דף פח:) אתקין רבא בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרבא גופיה פסק כוותיה בשם נוחלין (ב"ב דף קלו.) וכן בפ"ק דכתובות (דף י.) לאפוקי דרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא וקיימא לן כ"מ שאנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והיא משנה בפרק בתרא דכתובות (דף קי:)[6]: **שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע.** תימה הא אינטריך למאן דאמר בריש מועד קטן (דף ג.)

[6] דמורם בשביעית לא לקי דקאמר מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתביהו רחמנא למימר דאהני תולדות מחייב אאחרייתא לא מחייב אלמא אפי' תולדות דכתיבי אבות דידהו לא מחייב אלא אהנך דכתיבי בהדיא וא"כ צריך לכתוב חריש לאסורינן דאסורא דיוקא מקליר ומדקצירה לתוספת חריש נמי לתוספת[6]: **וקציר של שביעית.** פי' הריב"ש בקליר ספיחים שהביאו שלש בשביעית דאי בשביעית אלא מזרע נפקא ואכתי קשיא דהאי נמי מהן לא מזרע נפקא לן בפרק מקום שנהגו (פסחים ד' נא: ושם) לפי' ר"ת דאסר ספיחים אפילו קודם ביעור כדין מזרע ביד ואף באכילה תרי קראי בספיחים למה לי ולפירוש רש"י דהתם ניחא וי"ל דספיחים לא אזלינן בתר הבאת שלש וכי אסרינן ספיחים מהן לא מזרע הייתי דנלקטין בשביעית קמ"ל בחרים ובקליר ואי מהכא לא הייתי אוסר לאכילה אלא לסחורה קמ"ל הן לא מזרע: **וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.** דוקא כי אורחיה אסור לקצור אבל ע"י שינוי מותר אפילו בשביעית כדאיתא בת"כ דדרשי ואת עבדי מזרע לא תבצור כדרך בוצרין מכאן אמרו אתנה של שביעית אין קוצין אותה [7] במוקצה אבל קוצה אותה בחרכה וה"נ תנן בפ"ח דשביעית (משנה ו) והא דתניא בתורת כהנים מן המשומר אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר מופקר נמי כדרך בצירה אסור וע"י שינוי שלא כדרך בצירה מופקר שרי ומשומר אפילו שלא כדרך בצירה נמי אסור ושומרי ספיחים בשביעית דפרק הבית והעליה (ב"מ דף קיח.) שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכרן משום עומר ושתי הלחם ח"כ אסור כיון דמשומר ואמאי לא אמרינן מן המומר לישראל י"ל דלא היה שמירה ממש דלא היו צריכים לשומרה מבני אדם דמאיליהן היו פורשין כשהיו יודעין שהן לצורך עומר ולא היו שומרין אותן אלא מבהמה וחיה ועוף: **ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על הקודש מנא ליה.** תימה לר"ת הא אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף ד.) [8] הלכתא לרבי ישמעאל קראי לר"ע דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני וכיון דהלכתא למשרי ילדה ממילא זקנה אסורה ומיהו ר"ת דהכא מיבעי ליה בתוספת של אחר שביעית מנא ליה ובחנם דחק דכיון דשביעית גופה מהלכה לא ילפינן מינה שבת ויוה"כ וי"ט דאין[9] מהלכה והשתא לר' ישמעאל אינטריך קרא משום שבת וי"ט ואינטריך הלכתא למשרי ילדה והא דלא משני הכי במו"ק[8] לר"ע דאינטריך קרא ללמד על שבת וי"ט ויוה"כ משום דמהלכה לא ילפי' דא"כ לא הוי ליה למכתב קראי גבי שביעית כיון דלשביעית גופיה לא צריך אלא ללמד על אחריני: **כל** מקום שנאמר שבות. ואתא לרבות שביעית: **ורבי עקיבא האי ועניתם מאי עביד ליה.** דר"ע הוא יליף כולהו משביעית שבת וי"ט ויוה"כ דכולהו מודו דתוספת יוה"כ דאורייתא כדאמרינן בפרק שואל (שבת דף קמח:) ובפרק המביא (בילה דף ג.) וק"ק דבפ' מקום שנהגו (פסחים דף נד: ושם) בעי למימר דהא דיוה"כ ספקו אסור בדין השמשות שלו חיירי ואמאי הא אפילו ודאי יוה"כ סמוך לחשיכה אסור בכניסתו או ודאי לילה סמוך ליום ביציאתו משום תוספת וכמו כן קשיא בפרק בתרא דמו"ק (דף ג:) ליתא ליה תוספת כלל דקאמר התם נמנו על שני פרקים הללו והתירוה כלומר פסח ועצרת ומפרש בירושלמי בריש מסכת שביעית בשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה אף כל ערב [9] (שבת) אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה וטעם זה נמי איתא בריש מו"ק (ד' ד.) יליף שבת שבתון משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותר כו' אלא דלא קאי במסקנא הכי אלא דגמירי הלכתא בזמן שבהמ"ק קיים דומיא דיסוד המים ולפי אותה מסקנא יתכן לפרש הלכתא כר"ע וקראי לבזמן שאין ב"ה קיים ומיהו לרבי דאמר שביעית בזמן הזה דרבנן לא אפשר: כאילו

[1] דנדרים ספ. ערכין יב: לג., [2] שביעית פ"ט מ"ד מו"ק ג: מכות ח:, [3] [מנחו עב.], [4] יומא פפ:, [5] ברכות ח: פסחים סח: יומא פפ:, [6] [נראה שלי"ל המוכר שדהו דף לג. וע"ש], [7] [וע"ע תוס' ע"ז עו: ד"ה מתן], [8] [וע"ע תוס' מו"ק ג: ד"ה שהרי], [9] גירסת רש"ל במקצע, [1] [מוהי י"ל כי היכי דאין], [2] [דף ג:], [3] [נ"ל שבתות שנים],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שהרי כו' דמורם בשביעי' נ"ב פי' תולדה דמורם דהייט משקה מיס לזרעים כדאיתא התם לגדיל בדף ג' לגבי חורש דאב מלאכה הוא דלקי עליה בשביעית דאבות אסר רחמנא ועיין בתוס' דף יב ע"ב ובמ"ש לשם: (ב) שם ד"ה ור' ישמעאל כו' פ"ק דמועד קטן דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני והלכתא לר' ישמעאל קראי לר"ע וכיון דהלכתא:

גליון הש"ם

גמ' כ"מ שיש בו שבות. ק"ל לרע"ק דלא דרים כן וליף משביעית. הא מזה לא מצינו למילף רק דין מוספת לענין איסור מלאכה אבל לענין עינוי ביוה"כ מנ"ל דהא אין ללמוד עינוי ממלאכה במה מצינו דמה למלאכה דעוברא בשבתות וי"ט ועע"ג. וביומה ק' אפילו לענין מלאכה הא בשביעי' אינו אסור בתו' מדאורי' רק חריסה וקצירה אבל לא נטיעה כמ"ש תוס' ד"ה ומותר לקיימן וא"כ ביוה"כ ושבת מנלן תוספת בשאר מלאכות וצ"ע: רש"י ד"ה וקצירה וכו' אתה נוהג בה. עיין לקמן ד' יב ע"ב תד"ה מנהג: תוס' ד"ה וקצירה של שביעית היוצא וכו' אבל אתה בוצר מן המופקר. עיין סוכה ד' לט ע"ב תוס' ד"ה בד"ן:

הגהות מהר"י לנדא

[א] בציוני עין משפט אות ז' תסר מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה ט' ועי' בכ"מ שם:

מוסף רש"י

שנת חמישים עולה לכאן ולכאן. היא שנת יובל והיא שנת התחלת השמיטה הבאה וממית לרשם יובל הבא (ע"ז ט: וכעי"ז ערכין יב: ולג.). אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית. דעל כרחך בשביעית דשמיטה הכתוב מדבר, דאי בלכתביב דאיסור השביעי קאי, מאי שנת חרים וקליר דנקט, אלא הכי קאמר ששת ימים תעבוד ובשביעי תשבות ותשמה שאתה עובד בהן בחרים ובקציר תשבות (מכות ח:). אלא חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית. אלא יחרוש בשנת חרישה המועלת לשביעית (שם). וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית. אם הביאה שלש בשביעית מאז היא רשויה ליקצר ואם הביאה בשמינית צריך לנהוג בה קדושת שביעית (שם) ללמדך שמוסיפין מחול על הקודש, וכך משמעו שבת ימים תעבוד ובזיום השביעי תשבות, ועבודת ששת הימים שהתרתי לך יש שנה שהתרים והקליר אסור (שמות לד כא). מה חריש רשות. ובשבת קאי ולהכי נקט חרים וקליר לומר לך מה החרים שאני אוסר לך בשבת חרים של רשות הוא, שאין לך חרים של מצוה, אף קליר אני אוסר לך אלא של

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"י מהל' שמיטין הלכה ז טור י"ד סי' שלא:

מה ב מיי' פ"ג מהל' שמיטה הל' ו ופ"ד הל' ט:

מו ג מיי' פ"ד שם הל' יג:

מז ד מיי' פ"ז מהל' תמידין הלכה ו סמג עשין קלט:

מח ה מיי' פ"ח מהל' שביתת עשור הל' ו סמג לאוין מה ועשין לב טוש"ע א"ח סי' תרח סעיף ו [וסי' תרכד סעיף ב]:

ו [טוש"ע א"ח סימן רפא סעיף ב]:

מט ז [א] טוש"ע א"ח סימן תרד סעיף א:

תורה אור השלם

1. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת:
שמות לד כא

2. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר:
ויקרא כה ד

3. שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם:
ויקרא כג לב

רבינו חננאל

ולאפוקי מדר' יהודה דאמר שנת החמשים עולה למנין היובל, ועולה למנין שני שבוע. כלומר זורעין ה' שנים, והיובל עולה למנין ששית, ומשמיטין השביעית. ופשטינ'[ן] דמוסיפין מחול על קודש, מהא דכתיב בחריש ובקציר תשבת, וא"ר עקיבא חריש של ערב שביעית שנכנס בשביעית וקציר של שביעית, כלומר הספיחין שצמחו בשביעית ולא הספיק לחלשן וונכנסו למוצאי שביעית שמשביחין

[6] אולי ל"ל שמשביחין כמו קליר של שנה השביעית.

מוסף רש"י (המשך)

רשות, יצא קליר העומר (מכות שם). כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב וכו'. והכי קאמר קרא הכינו עצמכם בתשעה להדש לעינוי המתרת והרי הוא בעיני כעינוי היום (ברכות ח:) והכי משמע קרא ועניתם בתשעה, כלומר התקן בתשעה שתוכל להתענות בעשרה, ומתפקיה קרא בלשון עינוי לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשיעי (יומא פא:) ובפרק בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמ"ד אין אדם מוחזר על תוספת עינוי להתמיל ולהתענות מבעוד יום, ואפילו למאן דאית ליה מוקמינן מחול על קודש, מקרא אחרינא נפקא ליה, מבחרים ובקליר תשבות, הלכך כי אתא האי בתשעה לכהי אתא, והכי קאמר מה שאתם עושים בתשעה הרשיעו אכילה ושתיה אני קורא עליכם עינוי (פסחים סח:).